

Kapitulu honetan, Pratek ikuspuntu metodologiko batetik azaltzen du sekta erlijiosoekin lan egitea. Horretarako, sekta erlijioso ezberdinekin egindako monografietan oinarritzen da.

1. Sektak ikerketa objektu bezela: zantzu orokor batzuk

Sektak egokiak dira ikerketa antropologik eta soziologokoetarako, errealitate mugatuak direlako, muga simboliko argiak dituztenak, literatura propio garrantzitsu bat izaten dutenak... Edozein komunitate erlijioso mikrokosmos moduko bat da, haren kanpoko mundutik bereizten dena, eta esannahiez kargatua dagoena. Horregatik, bete betean egiten du bat estudio antropologiko tradizionalaren idealekin: ezberdina, marginala eta ikertzailearentzako exotikoa den errealitate bat baita. Talde sektarioak ingurukoengandik bereizten dituzte konstante estrukturalak izaten dituzte, ondo definitutako ikerketa objektu bilakatzen dituenak.

Pratek honako arrazoiengatik dauka sektekiko interesa:

Pentsamendu hegemonikotik, sekten kideak pertsona alienatu, bakarti eta deprimitu gisa aurkezten ziren, burua jan zietenak eta esklabu mentalak zirenak, zombi edo robot modukoak, eta izugarri intoleranteak bere sektarekin bat ez datozenekin. Pratek, ordea, ez zuen horrelakorik ikusi berak ezagututako Hare Krishna eta bestelako sektetan. Pentsatu ohi da, gainera, sektetara batzen den jendea ez dela borondatez batzen, engainatuak edo koazionatuak direla, eta sektekiko erakarpena ez dela erakarpen legitimo bat, eta batzen badira, manipulazio psikologiko edo beldurragatik dela, eta ez espiritualitate autentiko batek bultzaturik. Sektak ia konzentrazio esparru gisa irudikatu ohi dira, non arimrik gabeko lider despotikoak burua garbitu dietenei beraien nahia impositzen dieten. Bukatzeko, esan izan ohi da sektak arriskutsuak eta biolentoak direla, edo irabazi ekonomikoa dela haien helburu bakarra.

Gizarte dominanteak margotzen zuen errealitatearen eta berak empirikoki ikusten zuenaren arteko tartea ikusirik, normalean era sinplista eta estereotipatuan aurkeztu ohi den mundu honetan sakontzea erabaki zuen Pratek. Gauza kurioso bat seinalatzen du, sektak ikertzen hasi zenean gertatu zitzaiona: Bere ingurukoek esaten zioten ea ez ote zioten burua jango, arraro zegoela sektarekin egon ostean... Ideia hauek kontaminazio simbolikoaren printzipiotik eratortzen dira. Sektaioei aplikatu ohi zaien kutsaketa simbolikoaren egoera haiek ikertzen dituenek ere aplikatzen zaie (zerbaitengatik da kutsakorra, ezta?).

2. Behaketa partehartzailea

Ikerketa estrategia ezberdinen artean, behaketa partehartzaileak beste estrategia batzuk baino askoz esku hartze handiagoa eskatzen du ikertzailearen partetik. Hainbat autorek fase ezberdinak bereizten dituzte landa lanean, orokorrean, eta zehazki, behaketa partehartzailean: Eileen Barkerrek adib. bereizten ditu:

A Fase pasiboa, non behatu eta entzun egiten den

B Fase partehartzaileago bat, non gero eta familiaritate dagoen ikergai den taldearekin. Fase honetan, ikertzaileak taldearen beste kide bat eman dezake.

C Fase aktiboago bat , non ikertzailea, behin hizkuntza ikasita, taldearen unibertsoa aztertzen hasten den, haien mugak eta potentzialitateak analizatzeko. Etapa honek bat egin dezake, edo ez, behaketa partehartzailearekin.

Behaketa partehartzailea gaitasunak (competencias) eskuratzeko prozesu dialektiko gisa ikus liteke, non ikertzaileak estadio ezberdinak pasatzen dituen. Behaketa soiletik ezberdintzen da kasu honetan ikertzailea ikergai duen taldearekin bizitzen, ahren parte izaten, saiatzen baita, “natibo bat bilakatzeko arriskuarekin”. Psikologikoki nahiko gogorra izan daiteke, aldi berean “barruan” edo “kanpoan” egoteak, aldi berean familiarra eta arrotza izateak bakardadea eragin dezake ikertzailearengan.

Behaketa partehartzailearen helburua kideen ikuspuntua ulertzen saiatu behar da, haien bizitza ulertzen, estereotipo peioratiboak saihestuz. Haren helburua ikergai den taldearen ikuspuntua eskaintzea da, bestea ulertzen saiatzea norberaren kontzepzioetatik . Landa lana jarrera enpatiko hau garatzeko estrategia ideala da. Empatia ez da sinpatiarekin nahastu behar, ulertzeak ez du esan nahi ados egotea.

Behaketa partehartzaileak ikertuak direnen egunerokotasuna ulertzea ahalbidetzen du , eta horrela galdera berria sortuko zaizkio. Estrategia honek, gainera, ekintza eta pentsamenduen arteko kontraesanak identifikatzea posible egingo dio, askotan partaideentzako ere ikusezinak direnak.

Sekten testuinguruan, ikertzaile batzuk hautatu dute “seeker” papera hartzea, esploratzaile simpatizante baino zalantziaren, jakinmina duen norbaitena. Jarrera hau informazioa eskuratzeko nahiko baliagarria izan liteke baino konbertsiorako nahiko presio jasatea dakar. Zentzu honetan, ikerketa partehartzailearekiko jarrera eta bere esperientzia sektan sartu berri den neofito baten oso antzerakoa izan daiteke. Ikertzaileak “konbertso potentzial” bat izatearen sentimendua izan dezake, horrela ikusten dutelako sektako kideek. Dena dela, ikertzailearen eta ikergai den taldeko kideek ez interes berberak izateak , eta batzuk ontzat hartutako sinesmenak bestearentzako ikerketaren beste alderdi bat izateak ikuspuntu ezberdina ematen diete taldeko kide eta ikertzaileari. Arrazoi hauengatik ikergai den taldeko kideei normalean ez zaizkie gustatzen haiei buruz egindako ikerketak.

Sekta bat bi posturetatik ikertu daiteke: ezkutuan, ikertzailea zarela erakutsi gabe, edo lehendabiziko momentutik argituz ikerketa bat egitea dela asmoa. Normalean, autoreak bigarrenaren alde egon ohi dira, nahiz badira esaten dutenak behaketa partehartzaile autentikoa ezkutuan egiten dena dela. Nahiz autore batzuk esan nahi landa laneko esperientzia nahiko antzeko dela ageriko edo ezkutuko ikertzailea izanda, ikertzailearentzako neke eta estres handiagoa sortzen du engainua mantendu behar izateak.

Horretaz gain, konpromiso/implikazio maila ezberdinak izan ditzake ikertzaileak. Normala edo metodologikoki zuzena kontsideratzen dena kide eta ikertzaile paperak ondo bereizita daudenean da, baina batzuetan 2 figura hauen arteko muga lausoa da. Rochforden galderak oso ondo ilustratzen du hau: “zer nintzen, egiatan, ikertzaile partehartzaile bat edo partehartzaile ikertzaile bat?”. Bien arteko mugen lausotze hau muturreraino ere eramán izan da, ikertzaileak konbertitu egin direnean.

3. Ikerketa teknikak

Talde sektarioen inguruko ikerketetan gehien erabilitako teknikak hauek dira:

1. Behaketa partehartzailea (estrategia) (gorago)
2. Behaketa partehartzailea errituen kasu zehatzean (estrategia)
Esaten eta ikusten denaren arteko kontradikzioak ikusteko oso egokia da erritualak aztertzea behaketa partehartzailearen bidez. Izan ere, erritualak taldeko kideak zer diren, baina baita zer izan nahiko luketen edo zer uste duten direla erakusten du. Ikerketaren bidez aktoreen kokalekua eszenatokian, himno eta otoitzak, ikusi ahalko dira; en definitiva, simbolo dominante eta instrumentalak, zeinaren bidez egituratzen den erritualaren eszenifikazioa. Durkheimek esan bezala errituak lehen mailako komunitatearen kohesiorako elementuak dira, aktoreen interakzioa eta zarbaiten partaide izatearen sentimendua indartzen dute eta. Durkheimek esaten duenez, errepresentazio kolektibo eta sinesmen erlijiosoak simbolo eta ideia sistema dira, zeinaren bidez talde bateko kideek gizartea eta haiek gizartearekin duten haremana errepresentatzen duten. Ohikoa da honetaz gain erritualak taldearen eutoglorifikazio modu bat izatea.
3. elkarrizketa: behaketa partehartzailearekin batera, teknika erabiliena. Elkarrizketa mota asko (zeini, egitura, testuingurua..)
4. galdetegiak: oso baliagarriak generoa, adina etab bezalako aldagaia bestekako jokaera patroia nahiz ideekin lotzeko
5. landa koadernoak: ez bakarrik gertakariak gogoratzeko, baizik eta ikertzaileak berak taldearekin izan duen interakzio progresiboa ikusteko. Egunerokoaren irakurketa retospektibo bat oso baliagarria da egindako bidearen ibilbidea bisualizatzeko
6. idazkien analisia: sekten corpora irakurtzea ezinbestekoa da zerbait jakiteko haien inguruan.
7. argazkilaritza, objektuen bilketa..

Normalean, ikerketetan baliabide bat baino gehiago erabiltzen da, nahiz batzuetan batzuk eta besteetan besteak gailendu.